

לומדים ביחד

הליכה לרופאים

על רגל אחת: האם בהליכה לרופא יש חיסרון באמונה בבורא? יש כמה דעות, ולמסקנה: לא! בעולם קיים שיתוף פעולה בין הטבע שטבע הבורא לבין מעשיהם של בני אדם, ועל האדם חלה החובה לדאוג לעצמו כפי כוחותיו.

רציונאל:

השיעור הוא פתח להבנת היחס בין "גזירה משמיים" לבין ידיעת האדם, השתדלותו וכוחותיו. בעוד שבתורה מוגדר רק בורא העולם כ"רופאך", אנשים רבים מאמינים בבורא ומתאמצים להירפא בכל דרך שיוכלו, גם ע"י רופאים בשר ודם. האם אמון ברופא הוא חיסרון באמונה בבורא? בדברי רבותינו מוזכרים דברים קשים לגבי עולם הרפואה, והרופאים בפרט. ומצד שני- האם על האדם לזנוח את ההיגיון האנושי שלו בשל כך? מסקנת הדברים היא כי אין סתירה בין אמונה בה' להשתדלות ומאמץ להסיר את החולי, ואדרבה ייתכן וזו הסיבה שהבורא "שלח" לעולם חכמה כזו שאכן מצילה נפשות רבות במקרים שבעבר גרמו לסבל רב ולעיתים גרוע מכך. אל מול אלו שראו ברפואה חיסרון באמונה בבורא [כמו הרמב"ן] כתבו אחרים [הרמב"ם והחיד"א] כי אין שום חיסרון באמונה בכך שאדם מתאמץ לפי כוחותיו להסיר מעצמו חולי. בגמרא נראה שזו דרכו של עולם, כמו שה' יצר בביראה כוחות שבאמצעות האדם להוציאם לפועל [כמו חקלאות], כך בריאות היא כח פוטנציאלי שיכול להופיע בעולם ע"י השתדלות [- הליכה לרופא].

תובנות עיקריות:

- בספר שמות מתואר הקב"ה כרופא העם היהודי ["אני ה' רופאך"]. במבט ראשון, אם אלוקים הוא הרופא, נראה כי הליכה לרופא בשר ודם מנוגדת לאמונה באלוים, שתפקידו לרפא במידה וירצה בכך.
- הרמב"ן ורבי נחמן מברסלב כתבו נחרצות נגד הליכה לרופאים. חשוב להבהיר ולומר כי הדברים נכתבו בתקופות בהן הרפואה היתה קמצוץ ממה שהיא כיום. היא היתה יותר בסגנון "תרופות סבתא" של ימינו. הידע היה אפסי ותכשירי הריפוי היו רק ממה שקיים בהישג יד [בדרך כלל צמחים שנמצאים בכל בית]. כמו כן, לא היתה כלל מודעות לחיידקים וזיהומים. אין ספק כי הרפואה עברה כברת דרך, אם עם זאת מעניין וחשוב לשים לב לטיעונים הרוחניים-אמוניים שכתבו הרמב"ן ורבי נחמן. הרמב"ן מדגיש את עניין "צידוק הדין" שאם הגיע מחלה על האדם זה בגלל מעשיו הרעים, ולכן אין לרפא את המחלה "מבחוץ". [הרמב"ן אומר שאכן ניתנה רשות לרופא לרפאות אך לא ניתנה רשות לאדם ללכת אל הרופא שירפאהו, שמא הרופא קיים רק לחסרי אמונה בבורא?]. רבי נחמן הדגיש יותר את האמונה התמימה באלוים, ואת העובדה שהרופאים הם לא מקצועיים ולא מבינים באמת ברפואה [שליחיו של מלאך המוות (!)].
- מאידך, הגמרא עצמה דורשת מתוך הפסוקים שניתנה רשות לרופא לרפאות. יש להפנות את תשומת הלב לביטוי "ניתנה רשות" משמע שאכן מלכתחילה היה הדבר אסור. ושמא גם כיום הליכה לרופא אינה לכתחילה אלא רק בדיעבד?
- הרמב"ם שבעצמו היה רופא, כותב שאין שום חסרון באמונה במי שהולך לרופא, והדבר משול ממש לאכילתו של אדם רעב. פעולה טבעית כחלק מתפקוד הגוף האנושי. יש להודות לבורא על שחשף בפני בני האדם את עולם הרפואה המשוכלל, רק כך ניתן להציל אנשים רבים יותר ויותר.
- הרב החיד"א הוסיף שמי שכיום לא ילך בעצת הרופאים הוא בגדר "סומך על הנס" שהוא פגם מסויים באמונה בבורא כי מונע את ההשתדלות הטבעית, ואף מבחינה הלכתית למי שיחמיר על עצמו להמנע מרופא יש גדר של אדם יהיר ושחצן המתנשא על סביבתו [יוהרא].
- הסיפור לסיום הלקוח מהמדרש מראה שקיים בעולם יחס בריא וטבעי ל"שיתוף הפעולה" בין בורא עולם ובני האדם. הקב"ה טבע בעולם כללים וחוקים, ואילו האדם מצווה להתאים את התנהגותו ומעשיו לחוקים הקיימים בעולם מבחינה נורמלית. כך הדבר בחקלאות, וכך הוא גם ברפואה.

דגשים ללימוד המקורות, ליחידות הפתיחה והסיכום:

- השיעור מתאים לקבוצה ברמה בינונית עד גבוהה. מהיותו מעין "שיעור בעיון" על נושא אמוני-כללי, שפחות נוגע לעולם הנפשי באופן כללי אלא מעט יותר "נישתי". עם זאת הוא הזדמנות מצויינת ללימוד בסגנון כזה, שמעט שונה מהרגיל. כמו כן הנושא יכול להיות די "בוער" גם בהשלכה לנושאים מקבילים [כמו האמונה שאלוקים יפרנס אותי ולכן אין צורך לעבוד, או האמונה שאלוקים שומר עלינו ולכן אולי אין צורך לקחת חלק בהגנת המדינה או הגנה עצמית וכו'].
- השיעור הוא פתח ללמידה על היחס בין אמונה להשתדלות. הגיוני שיעור שיח סביב הנושא, לכן כדאי להכיר באופן כללי גם את הנושא הזה, ולאפשר לשיח לזרום באופן טבעי בכיוון הזה.
- המקורות הראשונים [הרמב"ן ורבי נתן מברסלב] הם יחסית ברורים לקריאה ונחרצים מאד בהתנגדותם. חשוב לתת זמן ולהאריך כביכול בדעתם כיוון שהסבר דבריהם יכול ליצור התנגדות ואי נוחות שהם מעולים בלימוד אישי וקבוצתי. חשוב לתת במה לחוסר ההסכמה ולמנף את "החלל שנוצר" לתוכן שמגיע בהמשך ולמסקנת הדברים.
- השיעור עוסק במעין "מחלוקת" גדולה בין חכמי ישראל. יש להשתדל שהאווירה שתיווצר בלימוד לא תהיה "אלו אומרים כך ואלו חולקים עליהם, אז אין אמת-מידה חד משמעית לציות לגדולי ישראל וכל אחד יכול לעשות ככל העולה על רוחו כי תמיד יש מי שיחלוק". חשוב להבהיר שזו אינה מחלוקת רגילה של חכמים שנפגשו זה עם זה ואמרו את דעותיהם, אלא מדובר בשינוי גדול באווירה ובמציאות שבה הדברים נכתבו בין מקורות קדומים יותר למקורות מהעת האחרונה. [אז כשרפואה לא היתה מדע מדוייק אלא מעין "השערות מקצועיות" ותו לא]. וכן לעובדה שיייתכן והרמב"ם התייחס אחרת לדברים מעצם היותו רופא בעצמו [שהכיר שאולי הרפואה טובה ואמיתי יותר ממה שנראה כלפי חוץ, בתקופה בה היא לא היתה נפוצה כמו היום].